

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Р.Б.

МО «Селенгинский район»

МБОУ Носхонская СОШ им.В.Д.Рипчинова

РАССМОТРЕНО:
Методсоветом школы
от «19» июня 2024 г.

СОГЛАСОВАНО:
Замдиректора по УВР
Болхоева С-Д.Б.

УТВЕРЖДЕНО:
Директор школы:
В.Д.Болхоева
Приказ №6
от «20» июня 2024 г.

Рабочая программа

учебного предмета «Бурятский язык, Базовый уровень»
для обучающихся 8-го класса

у. Зурган-Дэбэ, 2024 г.

ТАЙЛБАРИ БЭШЭГ

Россин эрдэм хуралсалда шэнэ шэглэлнүүдэй нэбтэрэн орожо, бээлүүлэгдэжэ байгаа мүнөө сагта Байгалай регионой хуралсалай эмхинүүдтэ буряад хэлэ бэшэг шудалгалгада гүнзэгы анхарал хандуулагдана. 1992 оной июниин 10-да баталагдаһан «Буряад Республикын арадуудай хэлэнүүд тухай» Хуулийн ёһоор буряад хэлэнэй гүрэнэй хэлэнүүдэй нэгэн болоод байхадань, тус хэлэндэ олониитын, арад зоной, тэрэ тоодо залуушуулай, хурагшадай хандалга нилээд гүнзэгырнэ. Тиимэһээ багшын үүсхэлдэ, зохёохы ажалда үргэн харгы гаргагдана. Энэ 8 классай программа бээлүүлэгдэхэдэ, хуралсалай номууд ба дидактическа материалнууд, таблицанууд болон буряад хэлэнэй диск дээрэ үндэлжэ зохоогдобо

Буряад хэлэнэй багшанарай, хүмүүжүүлэгшэдэй урда табигдаха шухала **зорилгонууд**:

- ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэһэ хууриие гүнзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ;

- хурагшадые Буряад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;

- ниитын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлээ хэрэглүүлжэ хургаха;

- арадайнгаа түүхэ, аман зохоолойнь баялиг, ёһо заншал, соёл болбосорол – эдэ бүгэдэндэ түшэглэн, тэдэниие хургажа, хугжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буряад үндэһэ яһатанай гүнзэгы мэдэрэл бүрилдүүлхэ.

Тус зорилгорнуудһаа дулдыдан, буряад хэлэ заажа байһан багшанарай урда иимэ шухала **эрилтэнүүд**табигдана:

1. Нэн турүүн түрэлхи хэлээ заажа байһан багша хадаа өөрөө хэлэ бэшэгэй талаар үндэр хэмжээнэй эрдэм мэдэсэтэй, болбосорол ехэтэй, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй, тэрэ тоодо буряад хэлэнэй саашанхи хүгжэлтын гол зорилгонуудые гүнзэгыгөөр ойлгохо ёһотой;

2. Хурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша буряад хэлэ заалгы тусэблэхэ;

3. Хуралсалай жэлэй эхиндэ багша класс бүхэндэ хурагшадай мэдэсэ шадабариин хэмжэээ элирүүлхэ зорилготойгоор хэдэн ондоо түхэлэй шалгалтын хүдэлмэринүүдые дүүргүүлхэ: грамматическа даабаринуудтай диктантнуудые, зохёолго ба найруулгануудые бэшүүлжэ, тестнүүдые дүүргүүлжэ, анкетэнүүдэй асуудалнуудта харюусуулжа болохо; аман шалгалта үнгэргэхэ; үзэгдэһэн темээр шалгалтын асуудалнуудта харюунуудые шагнаха; хөөрэлдөө эмхидхэхэ болон бусад эдэ даабаринуудые дүүргэлгын дүнгүүд хурагшадай мэдэсэ, шадабари, хүгжэлтые гү, али программын эрилтэнүүдһээ гээгдэлхэ зүбөөр гэршэлдэг. Эндэһээ уламжалан, багша класс бүхэндэ хурагша бүхэнтэй хуралсалай жэл соо хэхэ ажалаа багсаан эмхидхэхэ.

4. Хурагша бүхэнэй эрдэм мэдэсын хэмжээн адли бэшэ, тиимэһээ хэшээлэй алишье шатада хурагшын мэдэсын хэмжээндэ тааруугаар даабаринуудые дүүргүүлхэ.

5. Хурагшадые хургаха, хугжөөхэ, хүмүүжүүлхэ зорилгонууд түрэлхи хэлэнэй, уран зохёолой хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор элдэб онол аргуудтаар, жэшээлхэдэ: интегрированнэ аргаар гэхэ гү, али заагдажа байгаа предметүүд хоорондын харилсаанай аргаар бээлүүлэгдэхэ ушартай. Эндэ 2006, 2011 онуудта гараһан «Буряад хэлэнэй сахим хураха ном» (электронно ном) доторхи тон баян, хэрэгтэй материалнуудые зүбөөр бэе бээтэйнэ тааруулан холбожо шадабал, багшанарташье, хурагшадташье нилээд аша үрэтэй ба һонирхолтой байха.

6. Хэлэлгын культура (соёл) дээшэлүүлхэ, гүнзэгырүүлхэ, зохёохы ба холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэринүүдые хэшээлэй алишье шатада хараалха, түсэблэхэ.

7. Хурагшадые хургалга, хүгжөөлгэ, хүмүүжүүлгын зорилгонуудые сагай эрилтэдэ таарамаар бээлүүлхын тула, буряад хэлэ ба уран зохёол заажа байһан багшанар өөрынгөө эрдэм мэдэсые, дүй дүршэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, методикодо, психологидо ба дидактикада бии боложо, хэблэгдэжэ байдаг эрдэмтэдэй, шэнэдхэгшэ багшанарай шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдые, шэнэ дурадхалнуудые ба түрүү дүй дүршэл үзэжэ, шүүмжэлжэ, ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлжэ байха.

Буряад хэлэнэй, тэрэниие шэнжэлдэг эрдэм ухаанай хүгжэлтыг хараадаа абан, Россин эрдэм хуралсалай түсэбье (учебный план) баримталан, мүнөө үедэ хэрэглэгдэдэг программын үндэһөөр «Буряад хэлэнэй» стандартда тааруулан, программа зохёогдобо.

Зорилгонууд

1. *Бурагшадыг литературна хэлэндэ хургалга.* Абьянуудыг зүбөөр үгүүлхэ, үгэнүүдэй лексическэ удхыг зүб ойлгохо, удхын сохилто зүбөөр хэрэгдэхэ дадалтай болгохо. Мэдүүлэл соо хэрэглэгдэһэн үгэнүүд хуури байраяа зүбөөр олоһон, удхынгаа талаар бэе бэетээ зүбөөр холболдонхой байха ёһотой. Нютаг хэлэнэй онсо илгаануудта анхаралаа хандуулха: алибаа нютагта тус үгыг гү, али абяаг иигээд үгүүлдэг, харин литературна хэлэндэ иимээр үгүүлдэг гэжэ зэргэсүүлэн ойлгуулха шухала.

2. *Бурагшадай үгын нөөсыг арьбажуулга ба мэдүүлэл зохёолгыг хүгжөөлгэ.* Уран зохёол, сонин, сэтгүүлнүүдыг уншадаг бурагшын хэлэн тодо сэдэр, үгэ баянтай, мэдүүлэлнүүдыг зүбөөр найруулха дадалтай байдаг. Хүшэр удхатай үгэнүүдыг ойлгуулжа хэрэглүүлхэ шухала, словарна хүдэлмэри хэшээл бүхэндэ эмхидхэгдэжэ байха ёһотой. Хэрбээ бурагшада ойлгогдосогүй үгын байбаль, «Буряад хэлэнэй сахим бураха ном» соо «Толи» гэхэн бүлэг нээбэл, багшанарай ба бурагшадай хэрэглэхэ 14 зүйлэй толинуудыг ашаглан, хэрэгтэй үгэнүүдэй зүб бэшэлгэ, оршуулга, тайлбаринь олдохо аргатай.

3. *Холбоо хэлэлгэдэ хургалга.* Буряад хэлэ заалгын гол зорилгонуудай нэгэн – хүнүүдэй хоорондоо харилсаха арга боломжо гүнзэгээрүүлгэ, ханал бодолоо зүбөөр, үгэ баянтайгаар дамжуулха шадабари хүгжөөлгэ. Энэ шадабари болон дадал буряад хэлэнэй, уран зохёолой ба дунда хургуулида үзэгдэжэ байгаа бүхы предметүүдээр хэшээлнүүдтэ хэлэлгэ хүгжөөхэ элдэб дабаринуудыг бурагшадаар дүүргүүлхэдэ бэхижүүлэгдэдэг. Зохёолго болон найруулга бэшэхын тула бурагшад хүдэлмэрингөө сэдэб зүбөөр шэлэн олохо, гол удхыг тодоор ойлгохо, юрын гү, али орёо түсэб зохёожо шадаха дүршэлтэй болохо ёһотой. Үгэнүүдэй удхыг, тэдэнэй холбоог, хэлэлгын уран аргуудыг зүбөөр хэрэглэхэ. Оролто хубияа – шухала хубида, түгэсхэлдэ гуримтайгаар шэнжэлэн орожо, зохёолгоёо бэшэхэ.

Түсэблэһэн үрэ дүнгүүд үзэхэ хуралсалай курста

Шухала шадабаритай ба дадалтай болголго

Наймадахи класс дүүргэхэдэ, бурагшад иимэ шадабаритай болон дадалтай болохо ёһотой:

- Олон удхатай үгэнүүдэй илгааг мэдэхэ, хэлэлгэдэ зүбөөр хэрэглэхэ. Словарь хэрэглэжэ, хүшэр үгэнүүдэй тайлбар хэжэ шадаха.
- Наймадахи класста үзэһэн хэлэ үгын хубинууд ба тэдэнэй грамматическа шэнжэнүүдыг найнаар мэдэхэ. 8 класста үзэһэн хүшэр үгэнүүдэй бэшэгэй дүримүүдыг мэдэхэ, хэлэлгэдэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха.
- бурагшад юмэнэй, тэмдэгэй, тоогой нэрэнүүдыг, дайбар үгэнүүдыг хэлэлгэдэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха зэргэтэй.
- Орёо түсэб зохёохо. Дэлхэйн байгаалида гү, али ямар нэгэн юмэн тухай тобшоор, зүбөөр юрэ хөөрэхэ, бэшэхэ.
- Сочинени бэшэхэ материалаа суглуулха, зүбөөр ханал бодолоо удаа дараалан бэшэхэ шадабаритай болохо.

Тус программа соо лексикологи ба фразеологи гэхэн сэдбүүдтэ онсо хуури үгтэнэ. Буряад хэлэнэй үгын баялиг, тэрэниие баяжуулха гол аргууд, хэлэнэй уран аргуудыг: эпитет, метафора, синекдохэ, гиперболэ – эдэ бүгэдыг бурагшад эдэбхитэйгээр хэрэглэжэ бураха ёһотой. Лексикологёр мэдэсэнүүд морфологи, синтаксисыг шудалха үедөө нэмэгдэхэ, бэхижүүлэгдэхэ. Буряад литературыг хэшээлнүүдтэ зохёолой хэлэнэй шүүмжэлгэ хэхэдэ, лексикээр хүдэлмэри ябуулагдаха болоно. Түрэл хэлэнэйнгээ арга боломжыг, тодо, хурса, урание улам бүри дүүрэнээр хэрэглэжэ хургаха шухала. Бурагшадыг лексическэ шүүлбэридэ хургаха хэрэгтэй.

Морфологи шудалан үзэхэдөө, бурагшад үгын бүридэл ба үгын бии болодог аргуудтайг танилсана. Үгын удхата хубинууд – үндэһэн ба залгабаринуудай үүргэ тухай, үгэнүүдыг холбодог

арга зэбсэгийн болохо залгалта тухай ойлгосо хурагшадта үгэхэ, үгыг ганса бүридэлөөрнь шүүлбэрилжэ хураха бэшэ, мүн баһа ямар үгэһөө яагаад бии болоһыень ойлгуулха шухала юм. Үгын бүридэлөөр ба үгын бии бололгоор шүүлбэридэ наринаар хандаха, зүб бэшэлгэтэйн холбоотойгоор хараха. Хэлэлгын хубинуудай морфологическа шэнжэнүүдые ойлгон, тэдэнэй хоорондохи адли ба ондоо зүйлнүүдые мэдэжэ абаха зорилго табигдана.

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүүнгүүд (личностные результаты):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдэндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;
- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнууд тухайгаа бэшэжэ (эссе жанрын түхэлөөр) харуулха;
- түрэл хэлээ шуудалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень табиха;
- багшатай сугтаа хуралсалай проблемнэ асуудал яажа шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсуулхэ, тиин өөрынгөө ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобогч гэжэ элирүүлжэ хураха, критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойронийг шуудалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идеянь ямар бэ?
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;
- үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохи холбоо харуулха, тодорзуулан зохёон тогтоохо;
- бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгын зорилгоһөө дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол амин ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэһэлэн, хэрэгтэй сагта монолог үг, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһыг шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдэ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнуудыг табиха.

Энэ программа соо буряад арадай соёл, болбосорол, түүхэ, абари зан, ёһо заншал гэхэ мэтэ ойлгосонууд багаһанаар оруулагданхай.

1. Бэшэгэй дуримүүд тобшоор, богонёор үгтэжэ, тэдэндэ тааруулан, мэдүүлэлнүүд гол түлэб уран зохёол болон арадай аман зохёолһоо абтаа.

2. Энэ шэнэ ном соо темэ бүхэнэй удаа упражненинүүд, даабаринууд дурадхагдана.

Программын байгуулга (бүридэл) ба удха

Оролто хэшээл (1 час)

Урда классуудта үзэхэнөө дабталга. (8 час)

Фонетикэ

Графика

Орфографи

Лексикэ

Морфологи

Синтаксис (5 час)

Буряад хэлэнэй байгуулга

Синтагматика тухай юрэнхы ойлгосо

Синтаксис

Холбуулал (8 час)

Холбуулал тухай ойлгосо.

Холбуулалай илгарал:

Тогтомол ба сүлөө холбуулалнууд.

Холбоо үгэнүүд, тэдэнэй илгарал.

Бүхэли зохёолой гү, али тэрэнэй али нэгэ удха тухай өөрынгөө һанал

бодомжо харуулангаа, хуряангыгаар аман хөөрэлгэ ба найруулга бэшэлгэ.

Уншаһан зохёолой удхада табигдаһан асуудалнуудта элдэб цитата,

баримтатай дэлгэрэнгы харюунуудыг бэшэлгэ.

Мэдүүлэл (8 час)

Хөөрэхэн зорилгоороо мэдүүлэлнүүдэй илгарал:

Юрэ хөөрэхэн, асууһан, идхаһан.

Аялгаараа илгарал: шангадхаһан болон шангадхаагүй;

Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.

Удхын сохилто.

Урид зохёоһон түсэбэй ёһоор уран зохёолой геройнуудта (ганса геройдо гү, али зэргэсүүлэн) характеристикэ бэшэлгэ.

Кино-фильмын, зүжэгэй ба уран зохёолой ямар нэгэн герой тухай зохёолго бэшэлгэ.

Юрын мэдүүлэл (8 час)

Юрын мэдүүлэлнүүд тухай ойлгосо.

Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо: хүтэлбэри, шадарлал.

Мэдүүлэлэй гэшүүд.

Хоёр бүридэлтэ ба нэгэ бүридэлтэ мэдүүлэлнүүд.

Нэгэ бүридэлтэ мэдүүлэлнүүдэй илгарал.

Болоһон ушар/ хэмжээ ябуулга тухай аман ба бэшэмэл хөөрөөн.

Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд (8 час)

Нэрлүүлэгшэ, тэрэнэй гаралга.

Хэлэгшэ, тэрэнэй гаралга.

Хэлэгшын янзанууд: юрын, бүридэмэл хэлэгшэ.

Бүридэмэл хэлэгшын илгаа: нэрэ болон үйлэ хэлэгшэ.

Хэлэгшын холболто.

Нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой хоорондо зурлаа табилга.

Хэлэгшын зүйр үгэнүүд.

Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд (8 час)

Элирхэйлэгшэ, тэрэнэй гаралга.

Хабсаргалта, тэрэнэй илгарал.

Нэмэлтэ.

Сэхэ ба хазагай нэмэлтэ.

Ушарлагша, тэрэнэй илгарал.

Мүнөө үсын ажабайдалтай холбоотой сэдэбүүдтэ бодомжолгын зүйлнүүдтэйгээр аман ба бэшэмэл зохёолго (найруулга) бэшэлгэ.

Юрын байгуулгатай орёо мэдүүлэлнүүдхээ бүридэһэн хөөрөөнүүдые ородхоо буряад хэлэн дээрэ оршуулга.

Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд (8 час)

Нэгэ түрэл гэшүүд тухай ойлгосо.

Нэгэ түрэл ба нэгэ түрэл бэшэ элирхэйлэгшэнүүд.

Нэгэ түрэл гэшүүдэй холболто үгэнүүд.

Нэгэ түрэл гэшүүдтэй хамтадхаһан үгэ ба тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.

Бүхэли зохёолой гү, али тэрэнэй али нэгэ бүлэгэйн удхада дүтэрхыгөөр, синтаксисэйнгээ талаар бүри орёо (дэлгэрэнгы юрын мэдүүлэлнүүдтэй) текстнүүдые удхадань дүтэрхыгөөр хэрэглэлгэ ба найруулга бэшэлгэ.

Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд (7 час)

Оролто үгэнүүд ба мэдүүлэлнүүд.

Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.

Хандалга болон тэрэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.

Аянгалһан үгэнүүд ба үгэ мэдүүлэлнүүд.

Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.

Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүд (7 час)

Тусгаарлалга тухай юрэнхы ойлгосо.

Хабсаргалта, тэрэнэй сэглэлтын тэмдэг.

Мэдүүлэлэй гэшүүдые тодо болгоһон үгэнүүдые тусгаарлалга.

Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.

Дахуулалтай мэдүүлэлнүүд (7 час)

Дахуулал тухай юрэнхы ойлгосо.

Юрын дахуулал.

Бээ дааһан дахуулал.

Дахуулалнуудай сэглэлтын тэмдэгүүд.

Нуралсалай ном соохи уран зохёолхоо шэлэгдэһэн үгүүлэлэй удхые богонихоноор (конспект) бэшэлгэ.

Уншаһан номойнгоо гол удхые тобшоор найруулан бэшэлгэ (аннотаци).

Нютагайнгаа гү, али «Буряад үнэн» сониндо багахан үгүүлэл бэшэлгэ.

Жэл соо үзэһэнөө дабталга (8 час)

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ (12 час)

Текст ба тэрэнэй хубинуудые дабталга.

Яряанай хэлэнэй, эрдэм шэнжэлгын, тусхайта хэрэг дансын, уран зохёолой найруулал тухай дабтаха.

Ниитын найруулал тухай юрэнхы ойлгосо үгэхэ.

Текстые абзацнуудта хубааха шадабари бээлүүлхэ хүдэлмэри.

Түсэб табилга. Текстын сэдэб элирүүлгэ.

Яряанай ба уран зохёолой найруулга илгана шадабари бээлүүлгэ.

Юрэ хөөрэлгэ, зураглалга ба бодомжолго гэхэн үгүүлэлэй янзануудта хүдэлмэринүүдые үнгэргэлгэ.

Уран зохёол, кинофильм, радио болон теледамжуулгануудай удхаар өөрынгөө ханамжа, бодомжолго бэшэхэ шадабари бээлүүлгын хүдэлмэринүүдые үнгэргэлгэ.

Зураг хэрэглэжэ гү, али өөрынгөө ажабайдалда болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай зохёолго бэшэлгэ.

Юрэ хөөрэнэн, зураглаһан текстын удхаар найруулга бэшэлгэ.

Найруулга, зохёолгонуудыг бэшэлгэ.

Ород хэлэнһээ буряадта оршуулга.

Үзэн зохёолой удхаар асуудалнуудта тобшо дэлгэрэнгы харюунуудыг үгэлгэ.

Календарна - тематическа түсэблэлгэ

Раздел	Хэшээлэй темэ	Час
Түрэл хэлэн	Түрэл бурыад хэлэн.	1
Урда классуудта үзэһэнөө дабталга.	Фонетикэ дабталга	1
	Графика дабталга	1
	Орфографи	1
	Лексикэ, лексикологи	1
	Фразеологи	1
	Морфологи	1
	Юумэнэй нэрэ. Тэмдэгэй нэрэ	1
	Тоогой нэрэ. Түлөөнэй нэрэ	1
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
	Буряад хэлэнэй байгуулга	2
Синтаксис	Сигмантика тухай ойлгосо	1
	Синтаксис	2
Холбуулал	Холбуулал тухай ойлгосо.	1
	Холбуулалай илгарал:	1
	Тогтомол ба сүлөө холбуулалнууд.	1
	Холбоо үгэнүүд, тэдэнэй илгарал.	1
	Бүхэли зохёолой гү, али тэрэнэй али нэгэ удха тухай өөрынгөө һанал	1
	бодомжо харуулангаа, хуряангыгаар аман хөөрэлгэ ба найруулга бэшэлгэ.	1
	Уншаһан зохёолой удхада табигдаһан асуудалнуудта элдэб цитата,	1
	баримтатай дэлгэрэнгы харюунуудые бэшэлгэ.	1
Мэдүүлэл	Хөөрэхэн зорилгоороо мэдүүлэлнүүдэй илгарал:	1
	Юрэ хөөрэхэн, асууһан, идхаһан.	1
	Аялгаараа илгарал: шангадхаһан болон шангадхаагүй;	1
	Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.	1
	Удхын сохилто.	1
	Урид зохёолон түсэбэй ёһоор уран зохёолой геройнуудта (ганса геройдо гү,	1
	али зэргэсүүлэн) характеристикэ бэшэлгэ.	1
	Кино-фильмын, зүжэгэй ба уран зохёолой ямар нэгэн герой тухай зохёолго бэшэлгэ.	1
Юрын мэдүүлэл	Юрын мэдүүлэлнүүд тухай ойлгосо.	1
	Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо: хүтэлбэри, шадарлал.	1
	Мэдүүлэлэй гэшүүд.	1
	Хоёр бүридэлтэ ба нэгэ бүридэлтэ мэдүүлэлнүүд.	1
	Нэгэ бүридэлтэ мэдүүлэлнүүдэй илгарал.	1
	Болоһон ушар/ хэмжээ ябуулга тухай аман ба бэшэмэл хөөрөөн.	1
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
	Дабталга	1
Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд	Нэрлүүлэгшэ, тэрэнэй гаралга.	1
	Хэлэгшэ, тэрэнэй гаралга.	1
	Хэлэгшын янзанууд: юрын, бүридэмэл хэлэгшэ.	1
	Бүридэмэл хэлэгшын илгаа: нэрэ болон үйлэ хэлэгшэ.	1
	Хэлэгшын холболто.	1
	Нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой хоорондо зурлаа табилга.	1

	Хэлэгшын зүйр үгэнүүд.	1
	Шалгалтын хүдэлмэри	1
Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд	Элирхэйлэгшэ, тэрэнэй гаралга.	1
	Хабсаргалта, тэрэнэй илгарал.	1
	Нэмэлтэ.	1
	Сэхэ ба хазагай нэмэлтэ.	1
	Ушарлагша, тэрэнэй илгарал.	1
	Мүнөө үсын ажабайдалтай холбоотой сэдэбүүдтэ бодомжолгын	1
	зүйлнүүдтэйгээр аман ба бэшэмэл зохёолго (найруулга) бэшэлгэ.	1
	Юрын байгуулгатай орёо мэдүүлэлнүүдхээ бүридэһэн хөөрөөнүүдыс ородхоо	1
Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд	Нэгэ түрэл гэшүүд тухай ойлгосо.	1
	Нэгэ түрэл ба нэгэ түрэл бэшэ элирхэйлэгшэнүүд.	1
	Нэгэ түрэл гэшүүдэй холболто үгэнүүд.	1
	Нэгэ түрэл гэшүүдтэй хамтадхаһан үгэ ба тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.	1
	Бүхэли зохёолой гү, али тэрэнэй али нэгэ бүлэгэйн удхада дүтэрхыгөөр,	1
	синтаксисэйнгээ талаар бүри орёо (дэлгэрэнгы юрын мэдүүлэлнүүдтэй)	1
	текстнүүдыс удхадань дүтэрхыгөөр хэрэглэлгэ ба найруулга бэшэлгэ.	1
	Шалгалта	1
Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд	Оролто үгэнүүд ба мэдүүлэлнүүд.	1
	Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.	1
	Хандалга болон тэрэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.	1
	Аянгалһан үгэнүүд ба үгэ мэдүүлэлнүүд.	1
	Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.	1
	Шалгалта	1
Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүд	Тусгаарлалга тухай юрэнхы ойлгосо.	1
	Хабсаргалта, тэрэнэй сэглэлтын тэмдэг.	1
	Мэдүүлэлэй гэшүүдыс тодо болгоһон үгэнүүдыс тусгаарлалга.	1
	Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.	1
	Шалгалта	1
Дахуулалтай мэдүүлэлнүүд	Дахуулал тухай юрэнхы ойлгосо.	1
	Юрын дахуулал.	1
	Бээ дааһан дахуулал.	1
	Дахуулалнуудай сэглэлтын тэмдэгүүд.	1
	Һуралсалай ном соохи уран зохёолхоо шэлэгдэһэн үгүүлэлэй удхыс богонихоноор (конспект) бэшэлгэ.	1
	Уншаһан номойнгоо гол удхыс тобшоор найруулан бэшэлгэ (аннотаци).	1
	Нютагайнгаа гү, али «Буряад үнэн» сониндо багахан үгүүлэл бэшэлгэ.	1
Жэл соо үзэһэнөө дабталга		8
Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	Текст ба тэрэнэй хубинуудыс дабталга.	1
	Найруулал тухай дабтаха.	1
	Нийтын найруулал тухай юрэнхы ойлгосо	1
	Текстыс абзацнуудта хубааха шадабари бээлүүлхэ хүдэлмэри.	1
	Түсэб табилга. Текстын сэдэб элирүүлгэ.	1

Уран зохёолой найруулга илгах ашадабари бээлүүлгэ.	1
Юрэ хөөрэлгэ, зураглалга ба бодомжолго гэнэн үгүүлэлэй янзануудта хүдэлмэринүүдые үнгэргэлгэ.	1
Уран зохёол, кинофильм, радио болон теледамжуулгануудай удхаар өөрынгөө һанамжа бэшэхэ	1
Зураг хэрэглэжэ зохёолго бэшэлгэ.	1
Юрэ хөөрэнэн, зураглан текстын удхаар найруулга бэшэлгэ.	1
Найруулга, зохёолгонуудые бэшэлгэ.	1
Ород хэлэнһээ буряадта оршуулга.	1
Текст ба тэрэнэй хубинуудые дабталга.	1

Хэрэглэгдэхэ литература

Һурагшын:

1. С.Г.Ошоров, Ж.Ц.Жамбуева. учебник бурятского языка 8 класс
2. А.Б.Санжаева ««Буряад хэлэнэй грамматикаар таблица»
3. «Буряад хэлэн» электронный учебник бурятского языка «Сансар»
4. Доржиев Д.Д. «Мүнөөнэй буряад хэлэн»,
5. А.Б.Санжаева, Ж.Д.Намтаров, Д.Д.Базарова «Буряад хэлэнэй грамматикаар даабаринууд»
6. Намтаров Ж. Д, Санжаева А.Б. «Буряад хэлэнэй грамматикаар даабаринууд болон тайлбаринууд»
7. Намжилон Л.Б, Жамбалова О.Ц. «Буряад хэлэн»
8. Намжилон Л.Б «Оюун түлхүүр» Цыдыпов Ц.Ц. «Морфологи»

Багшын:

1. Б.Б.Лхасаранова, Л.Б.Будажанова, С.Д.Дондокова «Буряад хэлэн»
2. Ц.Б.Бадмацыренова, Б.И.Батыева «Дүршэлөөрөө хубаалдаа»
3. Л.Д.Шагдаров, М.Б.Мункеова «Буряад хэлэн»
4. Б.Б.Батоев «Буряад хэлэнэй бэшэгэй дүримдэ һургаа методико»
5. С.Г.Будайн, Ж.Д, Жамбуева, Я.Ц., Ивахинова, Ц.В.Лубсанова. «Буряад хэлээр тестнууд»
6. Б.Б.Батоев «Буряад хэлэнэй бэшэгэй дүримдэ һургаа методико»
7. Батоев Б.Б, Аюрзанайн А.А. «Изложения текстүүдэй суглуулбари»
8. Доржиев Д.Д «Мүнөөнэй буряад хэлэн»
9. Монголова Г.С.«Формирование коммуникативной компетенции на уроках бурятского языка и литературы»,
10. Мархаева С.Ж.«Буряад хэлээр тестнууд»
11. Санжаева А.Б. « Буряад хэлээр лабораторно-практическа хүдэлмэринүүд».